HEYDƏR ƏLİYEV VƏ AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMLƏRİ QURULTAYLARI

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev təhsilimizə və təhsil işçilərinə həmişə xüsusi qayğı göstərmişdir. XX əsrin yetirdiyi ən böyük dahilərdən biri olan ulu öndərimiz təhsili millətin gələcəyi hesab etmişdir.

XX əsr Azərbaycanımızın təhsil sahəsində ən böyük uğurları da, dünya təhsilinə inteqrasiyası da, ilk növbədə ulu öndərimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Məhz, Heydər Əliyev vətənin ən təlatümlü günlərində, xalqımız siyasət aləmində təklənəndə öz müdrikliyi ilə dünya liderləri zirvəsinə qalxmış və özü ucaldıqca, millətini də ucaltmışdır. Onun rəhbərliyi ilə bir qərinə ərzində ölkəmizdə dövlət quruculuğunun əsası qoyulmuş, onun dayaqları möhkəmləndirilmiş və öz iqtisadiyyatı və mədəniyyəti ilə bütün dünyada Vətənimizi tarixi ənənələri olan qədim diyar kimi şöhrətləndirmişdir. Zaman anlamında ən uzağı görən, onu hamıdan yaxşı duyan, hər işdə hamıdan tez və doğru qərar çıxarmağı bacaran, özünə və ideyasına inam yaradan, ən çətin məqamlarda uğur qazanacağına ümidini itirməyən, bir lider kimi rəhbərlik etdiyi dövrdə həmişə öz xalqının önündə gedən, ən çətin zamanlarda belə ondan ayrılmayan, əleyhdarları çox olsa da, böyük iradə sahibi kimi xalqını bəlalardan xilas etmək yolunda fədakarlıq göstərən ulu öndərimiz Heydər Əliyev həmişə uzaqgörənliklə təhsilimizin gələcəyinə düzgün istiqamət vermişdir.

Təsadüfi deyildir ki, qədirbilən müəllimlərimizin möhtəşəm XIV qurultayı da məhz Heydər Əliyev Mərkəzində keçirilmişdir. Bu da ulu öndərə ən böyük hörmətin təcəssümü kimi dəyərləndirilməlidir.

Tarixi inkişafın qloballaşma dövründə Heydər Əliyev zirvəsi daha möhtəşəm, daha əzmli, daha qüdrətli və daha çoxşaheli görünməkdədir. Tarixdən də məlumdur ki, belə şəxsiyyətlər harada işləməsindən asılı olmayaraq, həmişə öz xalqının taleyi uğrunda ən ağır günlərdə belə vətənin haqq səsini ucaltmış, öz ölkəsini bütün varlığı ilə dünya arenasına çıxarmağa müvəffəq olmuşdur.

Müasir Azərbaycan tarixinin ən şərəfli səhifələrindən biri sayılan ötən əsrin 70-ci illərində Heydər Əliyev kimi bir şəxsiyyətin respublika rəhbərliyinə gəlməsi Azərbaycan üçün yeni dövrün başlanğıcı oldu.

O vaxtdan sonra Azərbaycanın bütün sferalarında, o cümlədən təhsilində də yeni dirçəliş erası başlandı. Müdrik rəhbərimiz təhsilə həmişə xalqın gələcəyinin təməl daşı, "millətin gələcəyi" kimi baxmışdır.

Təhsilimizdəki uğurlara yol açan, onun dirçəlişi üçün şərait yaradan Heydər Əliyev çox sonralar yazırdı: "...Məktəb, maarif, təhsil işi ilə həmişə sıx bağlı olmuşam... Hesab edirəm ki, cəmiyyət haradan olursaolsun, nədən olursa-olsun kəsib təhsilə xərcləməli, gənc nəslin təhsilinə, müəllimə kömək etməlidir. Bu, mənim prinsipial mövqeyimdir. Azərbaycana rəhbər seçiləndə də bu mövqedə olmuşam, indi müstəqil Azərbaycanın dövlət başçısı kimi də bu mövqedəyəm. Mən həyatımın bütün mərhələlərində məhz belə mövqedə durmuşam".

O, Azərbaycana başçılıq edəndə düşünürdü ki, ölkəmiz yeni əsrin, yeni minilliyin, yeni keyfiyyət dəyişikliyinin başlanğıcındadır. Qədim tarixə və zəngin mədəniyyətə malik olan xalq strateji cəhətdən Şərq və Qərb sivilizasiyalarının qovuşduğu bir məkanda yerləşən yurdumuz artıq iqtisadi, siyasi və mədəni həyatın yeni inkişaf strategiyasının aydın istiqamətləri ilə tanınır, əsrin nəhəng müqavilələrinə imza atır. Xalqımızın qısamüddətli keçdiyi tarixi yollara nəzər salaraq o illəri belə xatırlayırdı: "Azərbaycanda xalq inkişaf edibdir, savadsızlıq tamamilə ləğv olunubdur. Ali təhsil ocaqları, universitetlər yaranıbdır, elmi müəssisələr yaranıbdır, böyük sənaye potensialı yaranıbdır, böyük iqtisadi potensial yaranıbdır. Mədəniyyətimiz çox sürətlə inkişaf edibdir. Ədəbiyyat, incəsənət inkişaf edibdir... İndi bunlar bizim müstəqil dövlətimiz üçün böyük iqtisadi, sosial, elmi potensial yaradıbdır. Buna görə biz bu dövrü də layiqincə qiymətləndirməliyik. Tarixdə heç bir səhifə təhrif olunmamalıdır. Müsbət-müsbət, mənfi-mənfi..."

Bəli, həqiqətən XX əsrdə Azərbaycanın böyük nailiyyətləri içərisində təhsil, elm və mədəniyyət sahəsindəki əsaslı keyfiyyət dəyişiklikləri ön plana keçmişdir. O da tarixi həqiqətdir ki, bu gün dünya sivilizasiyasına tam cavab verən milli təhsilimizin, elmimizin, mədəniyyətimizin inkişafında cənab Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri olmuşdur. Azərbaycanın müasir tarixi də, keçən əsrin taleyüklü illəri də, ilk növbədə onun adı ilə bağlıdır.

Müasir Azərbaycanın taleyində dönüş nöqtələrindən biri sayılan 14 iyul 1969-cu il milli tariximizə Heydər Əliyevin rəhbərlik etdiyi böyük bir epoxanın möhtəşəm təməlini qoymuşdur. Onun fəaliyyətinin ancaq bir sahəsindən – elmin, mədəniyyətin və mənəviyyatın üstün inkişafının qüdrətli, əvəzedilməz vasitəsi olan təhsilə qayğısından, xalqın elmi, intellektual potensialının möhkəmləndirilməsi, təhsil sisteminin ahəngdar inkişafı yolundakı titanik xidmətlərini yada salmaq kifayətdir.

Şanlı tariximizin Heydər Əliyev mərhələsi eyni zamanda Azərbaycan təhsilinin, elminin, mədəniyyətinin intibahı dövrü kimi qavranılır və bu mərhələdə ən ağır yükü məhz onun daşıdığı hamı tərəfindən təsdiq olunur.

Heydər Əliyev Azərbaycan təhsilinin inkişafı tarixindən danışarkən onun keçdiyi yollara nəzər salmağı, hər şeyə obyektiv yanaşmağı vacib sayırdı. Azərbaycan müəllimlərinin XI qurultayında dediyi belə bir konseptual fikir də məhz bunu təsdiq edir. O xatırladırdı ki, "...xalqımızın maariflənməsi, təhsillənməsi üçün o dövr çox əhəmiyyətli bir dövr olmuşdur. Biz bunu qiymətləndirməliyik, heç vaxt unutmamalıyıq. Biz tariximizə doğru, ədalətli qiymət verməliyik".

Ulu öndər Azərbaycan müəllimlərinin qurultayları haqqında çox aydın təsəvvürə malik idi. O, bu qurultayların əhəmiyyətini yüksək qiymətləndirirdi. Aydındır ki, müəllimlər qurultayları bütün xalqların tarixində əlamətdar hadisə kimi qalır. Ona görə də ulu öndərimiz Azərbaycan müəllimlərinin qurultaylarına tarixi dövrün ən böyük mədəni hadisəsi kimi yanaşmışdır. O, XX əsrdə qazandığımız müstəqilliyimizin bəhrəsi olan son müəllimlər qurultaylarının çağırılmasına da böyük əhəmiyyət verir və deyirdi: "Sizin bu qurultayınız müstəqil respublikamızın ilk müəllimlər qurultayı olsa da, Azərbaycanda müəllimlər qurultaylarının ictimai-siyasi hadisə kimi tarixi qədim, əhəmiyyəti danılmazdır. Müəllimlər vaxtaşırı yığışaraq təhsilin qarşısında duran problemlərin həlli üçün yollar aramalı olmuşlar. Hələ 1883-cü ildə Nuxa qəza müəllimlərinin qurultayı, Cavanşir, Şuşa, Cəbrayıl qəzalarında çağırılmış sahə qurultayları 1906-cı ildə Bakıda Azərbaycan müəllimlərinin birinci qurultayının çağırılmasına zəmin yaratmışdır. Həsən bəy Zərdabi, Nəriman Nərimanov, Süleyman Sani Axundov, Abdulla Şaiq, Üzeyir Hacıbəyli və başqa görkəmli maarifçilərin fəal iştirakı ilə keçirilən həmin qurultay Azərbaycanın ictimai-pedaqoji fikir tarixində mühüm hadisə olmuşdur. Sonralar Azərbaycan müəllimlər qurultayları müntəzəm olaraq keçirilməyə başlamışdır. Lakin sizin qurultayınız əvvəllərdən qarşısında qoyduğu məsələlərin daha vacib, daha aktual olması ilə səciyyələnir. Çünki dövr cəmiyyətimizin

qarşısında çox məsul, qlobal tələblər qoyur və onların həlli bu gün sizin tərbiyə etdiyiniz gənc nəsillərin öhdəsinə düşür."

Qeyd etmək lazımdır ki, ulu öndər SSRİ dövründə Azərbaycana rəhbərlik edəndə müəllimlərin ancaq bir qurultayı–XI qurultayı keçirilmişdi. Ondan əvvəlki ən son qurultay 11 il əvvəl – 1967-ci ildə çağırılmışdı.

1978-ci ildə Azərbaycan müəllimlərinin XI qurultayının çağırılması da SSRİ müəllimlər qurultayının çağırılması ilə bağlı idi. Çünki 1978-ci ildə Moskvada müəllimlərin III Ümumittifaq qurultayının çağırılması haqqında qərar qəbul olundu. Həmin qurultaya nümayəndələr yerlərdən seçilməliydi. Ona görə də, bütün təşkilati işlərin aparılmasına start verildi. Bu məsul işə ciddi hazırlıq gedirdi. İşinin çox olmasına baxmayaraq ölkə başçısı Heydər Əliyev bu işlərlə müntəzəm maraqlanırdı. Bu böyük dövlət əhəmiyyətli məsələyə ideoloji cəhətdən ən məsul adamlar cəlb olunmuşdur. Az müddətdə qurultayın vaxtı, yeri müəyyənləşdirildi və sonra qurultayın ssenarisi hazırlandı. Müvafiq göstərişlər əsasında yerlərdə konfranslar keçirildi. Müəllimlər qurultayında məruzəçi kimi Azərbaycan SSR-nin maarif naziri M.Mehdizadə çıxış etməli idi. Çox zəngin faktlar əsasında hazırlanan bu məruzədə uğurlar da, nöqsanlar da məntiqi ardıcıllıqla əsaslandırılmışdı. Məruzənin mətninə MK-da da baxılmışdı. Qurultay Respublika Sarayında toplandı. Qurultayın öz işinə Azərbaycan KPMK-nin birinci katibi Heydər Əliyevin çox əhatəli təbriki ilə başlaması zalda böyük canlanma yaratdı. O, geniş nitq söylədi. Təhsilimizin qarşısında duran problemləri bütün iştirakçıların nəzərinə çatdırdı. Tənqidi fikirlərə də yer verildi. Dəfələrlə gurultulu alqışlarla qarşılanan bu tarixi çıxış qurultayın işinə yeni istiqamət verdi. Bu çıxışdan sonra qurultayın gedişində əsaslı dönüş yarandı. Zalda nikbin əhvali-ruhiyyə hökm sürürdü. Elə bil hər şey yeni məna almışdı. Çox möhtəşəm, çox unudulmaz və çox həyəcanlı dəqiqələr sürətlə gəlib keçirdi.

Söz yox ki, vəziyyət dəyişdiyi üçün maarif naziri M.Mehdizadə də məruzəsindəki standartlardan kənara çıxmalı oldu. Bir sıra mühüm düzəlişlər etmək zərurəti yarandı. Bütün bunlar isə, elə ustalıqla edildi ki, çoxları heç hiss edə bilmədilər. Çıxış edənlər də, öz çıxışlarına əl gəzdirməli oldular. Qurultaydakı ab-hava nümayəndələrə yeni ruh, yeni qüvvət verdi. 1967-ci il qurultayının iştirakçısı kimi deyə bilərəm ki, qurultaylarımızın tarixində belə dönüş ilk dəfə idi baş verirdi. İştirakçıların çöhrəsinə bir sevinc, bir fərəh çökmüşdü. Bütün müttəfiq respublikalardan gələn qonaqlar da bu hala heyran qalmış, bu yüksək təşkilatçılığı qibtə və heyranlıqla seyr edirdilər. Qurultay öz işini ən yüksək səviyyədə başa çatdırdı. Qurultayın sonunda Moskvaya göndəriləcək nümayəndələr də elan olundu. 124 nəfər nümayəndədən başqa, 4 nəfər də dəvət olunurdu. Xoşbətlikdən bu sətirlərin müəllifi də Moskvaya gedənlərin arasında idi. Hər şey dəqiqliklə hesablanmışdı. Bəli, bu böyük tarixi gün yadda qalan, tarixə düşən anlar idi.

Qurultay öz rəsmiyyəti ilə heç də partiya qurultaylarından fərqlənmirdi. Hər işin yerli-yerində olmasının nəticəsi idi ki, Moskvada aydın hiss olunurdu ki, Azərbaycandan seçilmiş nümayəndələr Heydər Əliyevin başçılıq etdiyi respublikadan gəlmişdilər. Hamı bizə qibtə ilə yanaşırdı. Necə də fəxr ediləsi anlar yaşanırdı. Qurultay öz işini uğurla başa vurdu, Azərbaycan nümayəndələri hamısı bir yerdə tarixi şəkil də çəkdirdilər.

1978-ci ildən 1998-ci ilədək arada bir qurultay 1987-ci ildə keçirilsə də, o illər SSRİ-nin çökməsi ərəfəsinə düşdüyünə görə, əvvəlki solğunluğuna görə fərqlənirdi. Xüsusən Azərbaycanlılar üçün o qədər maraqlı deyildi. Heydər Əliyevə haqsızlıq edilirdi. Axı, qurultay nümayəndələri həmişə rəyasət heyətində Heydər Əliyevi görmürdü. Bəli, indi Heydər Əliyev orada iştirak etmirdi. Lakin təbiət hər şeyi gözəl nizamlayır və ən böyük hakim də zamandır. Ulu öndər Sovet rejiminin sərt şəraitində bir sıra çətinliklərlə qarşılaşsa da, arzu olunmayan hadisələrlə üz-üzə gəlsə də, zamanın sınağından çıxdı, müstəqil respublikanın lideri oldu və müstəqil Azərbaycanın ilk müəllimlər qurultayında iştirak etmək xoşbəxtliyi yenə də ona – ulu öndərə, xalqımızın böyük oğluna nəsib oldu. Müstəqilliyini yenidən əldə etmiş ölkənin bütün sahələrdə çox ciddi fəaliyyətə başlaması ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bəli, ümummilli lider müstəqil Azərbaycanda keçirilən ilk müəllimlər qurultayında iştirak etdi və bu qurultaya hazırlıq ərəfəsində öz fikir və müşahidələrini söylədi. O ərəfədə ulu öndər deyirdi: "Mən 1998-ci ilin avqustunda eşitmişəm ki, sentyabrda Azərbaycan müəllimlərinin qurultayı keçiriləcəkdir. Müəllimlər buna hazırlaşırlar. Güman edirəm ki, orada müəllimlər qarşısında söhbət aparılacaq, əgər imkan olsa, mən də iştirak edəcəyəm. Müəllim adı dünyada ən yüksək addır. Məsələn, şəxsən mən yer üzündə müəllimdən yüksək ad tanımıram. Çünki hər birimizə təhsil, bilik verən, bu səviyyəyə qaldıran məktəbdir və məktəblərdə təhsil verən də müəllimdir. Orta məktəb olsun, yaxud ali məktəb fərqi yoxdur, hamısında təhsil verən müəllimdir. Ona görə də həyatımda ən çox sevdiyim adamlar mənim müəllimlərim olublar. Mənə ilk təhsil verən, birinci sinifdən başlayaraq, təhsil verən müəllimlərin hamısını böyük minnətdarlıqla xatırlayıram və bu fürsətdən istifadə edib, müəllim peşəsinə bir daha yüksək hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Sizə də tövsiyə edirəm ki, müəllim adını həmişə yüksək tutasınız".

Göründüyü kimi, hələ qurultaydan xeyli əvvəl ümummilli lider qurultayın məqsədi, ona hazırlığın vəziyyəti haqqında pedaqoji ictimaiyyətə məlumat verməklə onu düzgün istiqamətləndirməyi də lazım bilmişdir.

Bu da təbii idi. Hələ xeyli əvvəl xalq öz seçimini etmişdi. 1993-cü ildə xalqın tələbi ilə Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə gəlişi, sözün həqiqi mənasında Qayıdış idi. Bu, xalqımızın müdrik oğlunun Sovet Azərbaycanı üçün arzuladığı, lakin sistemin sərt siyasətinin tələbləri ucbatından edə bilmədiyi son dərəcə əhəmiyyətli işlərin müstəqil Azərbaycan üçün həyata keçirməyə qayıdışı idi.

Tarix göstərdi ki, vəziyyət ağır olsa da, Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya etiraf etdirən, dünyanı Azərbaycana yönəldə bilən, bütövlükdə Azərbaycanın dirçəlişi və inkişafına nail olmaq kimi çox böyük və nəhəng işlərin öhdəsindən gələ bilən də yalnız Heydər Əliyev müdrikliyi oldu. İnkişaf öz təməli üzərində qurulmağa yönəldi. Ən işıqlı ideyaların həyata keçirilməsinə başlandı. Təhsilimiz özünün uğurlu gələcəyinə qədəm qoydu. Yeni islahatlar dövrü başlandı.

1998-ci il martın 30-da "Azərbaycan Respublikasında təhsil sahəsində islahatlar üzrə Dövlət Komissiyası haqqında" ulu öndərin tarixi Sərəncamı verildi. Məhz bu Sərəncamdan sonrakı illərdə ümummilli liderimizin təhsilimizə və təhsil işçilərinə göstərdiyi xüsusi qayğısının, onun vəfatından sonra isə ideyalarının layiqli davamçısı olan möhtərəm İlham Əliyevin bu sahəyə diqqətinin ifadəsi olan bir sıra direktiv sənədlər imzalandı. Təhsilə aid yeni Dövlət Proqramları qəbul olundu.

Aydındır ki, Heydər Əliyevin təhsilə qayğısının dərin kökləri vardı. Bunun bir səbəbi o idi ki, ulu öndərin əmək fəaliyyətinə pedaqoji sahədən başlayan müəllimlərlə görüşü həmişə ona öz gəncliyini xatırladır və hər dəfə bunlar tarixə yeni səhifələr ya-

zırdı. Belə görüşlər ötən əsrin 70-80-ci illərində daha tez-tez baş verirdi. O özü müəllimlərlə görüşməyə böyük həvəslə gəlirdi. Belə görüşlərdən biri 1981-ci ildə beşilliyin yekunu ilə əlaqədar Azərbaycan müəllimlərindən 369 nəfərin orden və medallarla təltif olunması zamanı baş tutmuşdu. Bir qayda olaraq SSRİ üzrə təltiflər yerlərdə təqdim edilirdi. Təltif olunanlar Ali Sovetə çağırılırdılar. Lakin bu dəfə vəziyyət dəyişdi. Nazirliyə bildirildi ki, təltifləri Heydər Əliyev özü şəxsən təqdim edəcəkdir. Bu təntənəli anın vaxtı və yeri də müəyyən edildi. Ölkə başçısı müəllimlərlə Gənclər meydanı 3-də, Siyasi Maarif evində görüşəcəkdi. Bu, ölkə başçısının XI qurultaydan sonrakı müəllimlərlə ən genişmiqyaslı görüşü idi. Böyük hazırlıq işləri başlandı. O zaman bu sətirlərin müəllifi Maarif Nazirliyində kadrlar idarəsinin rəisi və aparat partiya komitəsinin katibi vəzifəsini daşıyırdı. Ona görə də, məsul şəxs kimi bu işə qatılması zəruri idi. Hər şey gözlənilən kimi oldu. İşin səmərəli təşkili məqsədilə zalda hər kəs öz yerində oturduldu. İlk növbədə Lenin ordeni, Oktyabr inqilabı ordeni ilə təltif olunanlar ön cərgədə yerləşdirildi. Ulu öndər zaldakılarla salamlaşdıqdan sonra müəllimləri bu şərəfli işə görə təbrik etdi və sonra mükafatları şəxsən təqdim edərək, onların əlini sıxdı və hər birini ayrıca təbrik etdi. Müəllimlər üçün ən şərəfli dəqiqələr başlanmışdı. Təltif olunanlara zalın reaksiyası da maraqlı idi. Yaddaqalan bir an da oldu. O zaman nazirliyin Baş Məktəblər idarəsinin rəisi, sonralar 24 il "Azərbaycan məktəbi" jurnalının baş redaktoru işləmiş təcrübəli təhsil işçisi, jurnalist, əməkdar müəllim Zəhra Əliyeva da təltif olunanlar arasında idi. Zəhra xanımın adı çəkiləndə zalda gurultulu alqışlar qopdu. Bu, dərhal ulu öndərin də diqqətini cəlb etdi. Ona görə də ulu öndər Zəhra xanımı diqqətdən kənar buraxmadı. Təltifini təqdim edərkən bir anlıq onunla söhbət də etdi. Bu, maarifimizin fədailərindən olan xanıma, müəllimə, onun simasında Maarif Nazirliyinə böyük hörmətin ifadəsi idi. Zalda əyləşənlər uzun müddət təhsil sahəsində vicdanla, fədakarlıqla çalışan bu maarif fədaisinə göstərilən münasibətə rəğbətlə yanaşır, böyük şəxsiyyətin alicənablığına qibtə edirdilər. Zaldakılar Zəhra xanım yerə enəndə onu yenə də alqışladılar.

Ölkəmizdə məqalələr müəllifi, dərslik müəllifi kimi tanınan Zəhra Əliyeva nazirlikdə işlədiyi müddətdə bütün müəllimlər qurultaylarının nümayəndəsi olmuşdu. Gözəl yaddaşa, yazı qabiliyyətinə, nitq manerasına malik olan bu alim-pedaqoq həm də Azərbaycan qadın hərəkatının ən nüfuzlu veteranlarından biri kimi də tanınırdı. Bu görüş uzun illər xatirələrdən silinmədi.

Müstəqillik dövründə müəllimlər qurultaylarının müntəzəm olaraq beş ildən bir çağırılması məqsədəuyğun sayıldı. Əlbəttə, SSRİ dövründə belə ola bilməzdi. O zaman Ümumittifaq müəllimlər qurultayının vaxtı müəyyənləşdirildikdən sonra müttəfiq respublikalarda buna uyğun vaxt seçilirdi və yerli qurultaylara icazə verilirdi. Təsadüfi deyildir ki, ötən əsrin 60-80-ci illərində 1960-cı il qurultayı ilə 1967-ci il qurultayı arasında 7 il, 1967-ci il qurultayı ilə 1978-ci il qurultayı arasında 11 il, 1978-ci il qurultayı ilə 1987-ci il qurultayı arasında 9 il fasilə verilmişdi. Yuxarıda deyildiyi kimi, ulu öndərin respublikamıza rəhbərlik etdiyi SSRİ dövründə yalnız bir qurultay – 1978-ci il qurultayı çağırılmışdı. Bu da yaddaşlarda ən təntənəli qurultaylardan biri kimi qaldı. Belə ki, 1987-ci ildə qurultay ərəfəsində bu on bir ili əhatə edən "Qurultaydan qurultaya" adlı kitabça çapdan çıxdı və 1967-1978-ci illərdə Azərbaycanda xalq maarifinin inkişafına dair faktlarla zəngin olan bu kitab Azərbaycan müəllimlərinin XI qurultayı iştirakçılarına hədiyyə edildi. 3 min tirajla buraxılan, 112 səhifəlik bu kitabça nümayəndələri və qonaqları xeyli məlumatlandırdı. Bu kitab

Azərbaycan müəllimlərinin IX qurultayı. 1978, 18-19 may.

Azərbaycan nümayəndə heyəti müəllimlərin III Ümumittifaq qurultayında. Moskva, 1978, 28-30 iyun.

çox maraqla qarşılandı. Burada yeniliklərlə yanaşı müəllimlərin mənəvi həvəsləndirilməsi ilə bağlı çox dəyərli faktlar da diqqəti cəlb edirdi. Kitabçadakı rəqəmlər çox şeydən xəbər verirdi.

Bu faktlar bu gün də tarixi əhəmiyyətini itirməmişdir. Burada maarif sistemindəki yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik səriştəli müəllimlərlə möhkəmləndirilməsi sahəsində görülən işlərdən də danışılırdı. Burada göstərilirdi ki, 1981-1985-ci illərdə attestasiyadan keçən 96,9 min müəllimdən 720 nəfərinə "metodist müəllim", 2181 nəfərinə "baş müəllim" adı verilmişdir, onların bütün kateqoriyalar üzrə sayı 5468-ə çatmışdı. Bu illərdə 22,4 min ali təhsilli gənc mütəxəssis pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır. Hər il 20 minədək pedaqoji işçi müxtəlif kanallarla təkmilləşdirmə kurslarından keçirilmişdir.

Heydər Əliyevin başçılıq etdiyi çox da böyük olmayan respublikada Azərbaycanda müəllimlərdən 2 nəfər Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, 3 nəfər SSRİ-nin xalq müəllimi, 468 nəfər Azərbaycan SSRİ-in Əməkdar müəllimi adını daşıyırdı. 12 nəfər N.K. Krupskaya adına medalla təltif olunmuş, 14 nəfərə Krupskaya adına mükafat verilmişdi. Bunlardan əlavə 852 nəfər SSRİ Maarif əlaçısı, 7541 nəfər Azərbaycan SSRİ Maarif əlaçısı vardı. 9244 nəfər SSRİ orden və medalları ilə təltif olunmuşdu. 17576 nəfər "Əmək veteranı" medalına layiq görülmüşdü.

Məktəb rəhbərləri də keyfiyyətcə yaxşılaşmışdı. 3849 orta və səkkizillik məktəbin direktorunun və 6365 direktor müavininin hamısı ali təhsilli idi. SSRİ üzrə bu rəqəm çox yüksək göstərici sayılırdı. Qadınlar orta məktəb direktorlarının 18,6, səkkizillik məktəb direktorlarının 13,4 faizini təşkil edirdi. Məktəb rəhbərlərindən 2590 nəfəri yerli sovetlərin deputatları seçilmişdi. Yevlax rayonundakı Xaldan kənd orta məktəbin direktoru Z.Şöyübov SSRİ xalq müəllimi, Bakı şəhərindəki 132 nömrəli orta məktəbin direktoru, respublikanın əməkdar müəllimi A.Təhmasib SSRİ və Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı idi. Direktorlardan 62 nəfəri respublikanın əməkdar müəllimi, 113 nəfəri SSRİ xalq maarifi əlaçısı idi. On birinci beşillikdə xalq maarifi sahəsindəki nailiyyətlərinə görə SSRİ orden və medallarına layiq görülənlərdən 58 nəfəri məktəb direktoru idi.

Bu rəqəmlər özlüyündə ulu öndərin hakimiyyəti dövründə mənəvi həvəsləndirmə məsələlərinə geniş meydan verildiyinin bariz ifadəsi kimi səslənirdi.

Bütün bunları yaxşı bilən ulu öndər müstəqil Azərbaycan müəllimlərinin ilk qurultayını təbrikində də yada salmışdı. O qeyd edirdi ki, "Azərbaycan müəllimlərinin cəmiyyətimizin həyatında oynadığı rol müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Müəllimlik xalqımızın ən çox hörmət etdiyi, ən çox əziz tutduğu bir peşədir. Təsadüfi deyil ki, cəmiyyətimizin ən layiqli nümayəndələri sənətindən, işindən asılı olmayaraq müəllim adlandırılır. Tariximizin bütün dövrlərində bu ada məhəbbətlə yanaşılmış və onun daşıyıcılarına xüsusi ehtiram bəslənmiş, diqqət göstərilmişdir".

Sonra ulu öndər bir qədər tarixə nəzər salır və deyirdi: Azərbaycanda tərbiyə və təhsil sisteminin qədim və zəngin tarixi vardır. Hələ atəşpərəstliyə sitayiş edən azərbaycanlılar "Avesta"dan uşaqların dini-mənəvi və fiziki tərbiyəsi üçün, onlara oxu və yazı vərdişləri aşılamaq məqsədi ilə istifadə edirdilər. III-V əsrlərdə Sasanilərin hökmranlığı altında olan Azərbaycanda "dəbiristanlar"-ibtidai təhsil verən məktəblər geniş yayılmışdı. Bəzi tarixi mənbələrdə V-VII əsrlərdə Azərbaycanda ana dilində təhsil verən məktəblərin fəaliyyət göstərdiyi bildirilir.

Xalqımızın dahi oğlu müxtəlif tarixi məqamlara nəzər saldıqdan sonra müstəqil respublikanın bu gününə qiymət verirdi:

Azərbaycanın öz müstəqilliyini bərpa etməsi digər sahələrdə olduğu kimi, təhsil sistemi qarşısında da böyük vəzifələr qoymuşdur. Müstəqillik dövrünün tələblərinə cavab verən yeni təhsil sisteminin yaradılması üçün köklü islahatların həyata keçirilməsi zəruri və təxirəsalınmazdır. Bu yolda çətinliklər də az deyildir. Sevindirici haldır ki, zəngin təcrübəyə və qədim ənənələrə malik Azərbaycan məktəbi bu gün də qarşıya çıxan bütün çətinliklərə və keçid dövrünün yaratdığı sıxıntılara baxmayaraq, məhz Azərbaycan müəlliminin təlim-tərbiyəyə olan sönməz həvəsi, xalqımızın və respublikamızın parlaq gələcəyinə olan qırılmaz ümidi sayəsində öz işini uğurla davam etdirir.

Ümummilli lider eyni zamanda müəllimlərin diqqətini ölkəmizin bir nömrəli probleminə də yönəldirdi. Müstəqillik dövründə üzləşdiyimiz ağır bəla – Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü, ərazimizin 20 faizinin işğal edilməsi ilə yaranmış sosial-iqtisadi çətinliklər nəticəsində ən çox zərər dəymiş sahələrdən biri də təhsildir. İşğal olunmuş ərazilərdə yüzlərlə təlim-tərbiyə ocağı yerlə yeksan edilmiş, onun illərlə yaradılmış maddi bazası qarət edilmiş, öz yurd-yuvasından didərgin düşmüş soydaşlarımız min bir əzab-əziyyətə dözərək çadırlarda, təlim-tərbiyə üçün yararsız olan yerlərdə təhsil almaq məcburiyyətində qalmışlar. Bütün bu məşəqqətlərə sinə gərən Azərbaycan müəllimi bir daha şərəfli müəllim adını daşımağa layiq olduğunu sübut etmişdir.

Təbrikin sonunda deyilirdi: Bu gün ölkəmizin qarşısında duran problemlərin həllində müəllimlərin fəal iştirakı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan müəlliminin bir məqsədi, bir amalı olmalıdır: Azərbaycanımızı çiçəklənən, inkişaf edən, firavan, qüdrətli bir dövlətə çevirməyə qadir, müstəqillik ideyalarına sadiq, özünü vətənin azadlığı naminə fəda etməyə hər an hazır olan, yeni təfəkkür tərzini qavrayaraq müasir tələblərə cavab verən sağlam əqidəli, milli ruhlu nəsil yetişdirmək.

Sonra ulu öndər öz fikirlərini ümumiləşdirərək inamla deyirdi: "Ümidvaram ki, müstəqil Azərbaycan müəllimlərinin ən mötəbər məclisi olan bu qurultay təhsilimizin qarşısında duran məsələlərin həlli yolunda mühüm addım olacaq və pedaqoji fikir tariximizdə əhəmiyyətli yer tutacaqdır."

Hər bir məsələyə diqqət və həssaslıqla yanaşan Heydər Əliyev iş prosesində qurultayın həll etdiyi məsələyə də münasibət bildirmişdi:

Qurultayda baş verən bir məqamı olduğu kimi veririk:

"SƏDR: Sizin çoxsaylı müraciətlərinizdə məsləhət gördü ki, çıxışlar kəsilsin. Kim bu təklifin tərəfdarıdır, xahiş edirəm mandatlarınızı qaldırasınız. Kim əleyhinədir? Yoxdur. Kim səs vermədi? Yoxdur. Təklifiniz yekdilliklə qəbul olundu.

İndi də keçirik qurultayımızın qərarlarının qəbul olunması hissəsinə.

Bir məsələmiz də Azərbaycan Respublikası Təhsil Şurasının seçilməsidir. Təklif vardır ki, Təhsil Şurasının tərkibi 215 nəfərdən ibarət olsun. Təklifi səsə qoyuram. Kim Respublika Təhsil Şurasının tərkibinin 215 nəfərdən ibarət olmasının tərəfdarıdır, xahiş edirəm səs versin. Etiraz edən, bitərəf qalan yoxdur ki, Yoxdur.

Şuranın fərdi tərkibini oxumaq üçün söz Aliyə xanım Təhmasibə verilir.

A.TƏHMASİB: (Azərbaycan Respublikası Təhsil Şurasının fərdi tərkibini oxuyur).

SƏDR: Şuranın tərkibində bütün təbəqələr təmsil olunur. Məşvərət şurasının təklifinə görə şura özünün idarə heyətini seçməlidir. Təhsilin bir çox problemlərini həmin idarə heyəti həll etməyə qadir olacaqdır.

Bu zaman tamaşaçılar arasında oturan HEYDƏR ƏLİYEV qurultay nümayəndələrinin arzularını ifadə edərək dedi: Respublika Təhsil Şurasının tərkibi oxunan siyahıya öz münasibətimi bildirmək istəyirəm. Həmin siyahıya dövlət qurumlarının məsul işçiləri, nazirlər, hətta daxili işlər naziri, müdafiə naziri və baş prokuror da daxil edilib. Məncə, Siz təhsil şurasından çox, sanki Nazirlər Kabineti təşkil etmisiniz. Mən bu təklifə etiraz edirəm və bu şuranın ideyasını başa düşmürəm.

SƏDR: Bu siyahını təqdim edən Məşvərət Şurasının fikrincə, təhsilin çoxsaylı problemləri vardır və bilavasitə əlaqədar məsələlərlə məşğul olan nazirləri Təhsil Şurasına daxil etsək, faydalı olar, məsələnin həlli sürətlənə bilər. Buna görə də təklif edilir ki, Azərbaycanın bölgələrindən siyahıya daxil olunan təhsil işçiləri, görkəmli alimlər, müəllimlər və dövlət qurumlarını təmsil edənlərin bu təhsil şurasında birləşdirilməsi məqsədəuyğun olar.

Məşvərət Şurasının təqdim etdiyi tərkibə dair təklifi səsə qoyuram. Kim lehinədirsə, səs versin. (Heç kəs səs vermədi).

Qurultayımızın qonağı olan möhtərəm Prezidentimiz Heydər Əliyev cənablarının təklifini səsə qoyuram. Kim bu təkliflə razıdırsa, xahiş edirəm səs verin. Kim əleyhinədir? Yoxdur. Kim səs vermədi? Yoxdur. Heydər Əliyevin təklifi yekdilliklə qəbul olundu.

HEYDƏR ƏLİYEV (yerdən): Bu qədər böyük tərkib də, məncə, düzgün deyildir. Tərkibdən bütün dövlət qurumlarının nümayəndələrini çıxarıb yerinə ayrı-ayrı bögələrdən müəllimlər daxil edilməlidir. Dövlət qurumlarının nümayəndələri onsuz da təhsil problemlərinin həllinə yardım etməyə borcludur.

SƏDR: Hörmətli qurultay nümayəndələri! Biz tərkibə 215 nəfər təklif etmişdik. Onda icazə verin tərkibə yenidən baxılmaq üçün siyahını məşvərət şurasına qaytaraq. Qurultayımız növbəti tənəffüsünə qədər yeni tərkibi bizə təqdim etsinlər. Etiraz edən yoxdur ki?

YERDƏN: Yoxdur.

Qurultayda ulu öndər Heydər Əliyev geniş nitq söylədi. (həmin nitq olduğu kimi jurnalımızın bu nömrəsində çap olunur).

Heydər Əliyevin o möhtəşəm tədbirdə uzun illər boyu proqram olacaq çıxışı böyük tarixi əhəmiyyətə malik hadisə oldu. Bütün təhsil işçiləri üçün mənəvi, vicdani vəzifə mahiyyətində dərk olunan bu yüksək məqsədin həyata keçirilməsində əməksevər müəllimlər qarşısında çox ciddi vəzifələr qoyulurdu.

Qurultayda çıxış edənlərin hamısı Heydər Əliyevin burada olmasından, onun dərin məzmunlu nitqindən mənəvi zövq duyur, onun burada olması ilə fəxr edirdilər.

Qurultayda çıxış edənlər də rəhbərin bütün tövsiyələrini yerinə yetirəcəklərini inamla bildirirdilər. Gəncə şəhərindəki 10 nömrəli orta məktəbin ibtidai sinif müəllimi Mətanət Seyidovanın çıxışında bu səmimiyyət çox aydın hiss olunurdu. O deyirdi: " Azərbaycan müəllimlərinin qurultayında bu ali tribunadan müstəqil Azərbaycan dövlətinin və müstəqilliyinin xilaskarı möhtərəm Prezidentimiz Heydər Əliyev cənablarının qarşısında çıxış etmək mənə nəsib olduğu üçün özümü xoşbəxt sayır və dərin qürur hisləri keçirirəm. İcazə verin, qədim Gəncə şəhərinin çoxminli təhsil işçilərinin səmimi salamlarını hörmətli Prezidentimizə və qurultay iştirakçılarına çatdırım.

Azərbaycanımızın müstəqilliyə qovuşması dövlətçiliyimizin gələcəyi olan Azərbaycan gənclərinin milli və ümumbəşəri dəyərlər ruhunda tərbiyə olunması istiqamətində yeni üfüqlər və geniş imkanlar açmışdır. Bu gün hamıya yaxşı bəllidir ki, gələcəyə olan ümid hissi Heydər Əliyev cənablarının ölkə rəhbərliyinə ikinci dəfə qayıdışı ilə daha da möhkəmlənmiş, başqa sahələrdə oldu-

ğu kimi, təhsildə də baş alıb gedən özbaşınalıqlara son qoyulmuşdur.

Müstəqil Azərbaycanın təhsil sistemində son 5 ildə olan əsaslı dəyişikliklər, irəliləyişlər danılmaz gerçəklikdir və hamıya məlumdur ki, bütün bunlar məhz Heydər Əliyev cənablarının yüksək qayğı və diqqəti sayəsində mümkün olmuşdur. Ölkədə əldə olunmuş ictimai-siyasi sabitlik bizə təhsilin problemləri ilə əsaslı məşğul olmaq imkanı vermişdir."

Zaman göstərdi ki, ulu öndər bu məsələyə uzaqgörənliklə baxmışdır. Bu ənənə indi də davam etməkdədir. XIV qurultayımız ərəfəsində təhsil naziri Mikayıl Cabbarovun da iştirak etdiyi Respublika Təhsil Şurasının yığıncağı çağırıldı, Şuranın 23 nəfərdən ibarət yeni tərkibi seçildi və buraya kənd rayonlarından da nümayəndələr daxil edildi. Təhsil Şurasının sədri vəzifəsinə yenə də yekdilliklə prof. Əjdər Ağayev seçildi. Bu barədə mətbuatda da geniş açıqlama verilmişdir.

Azərbaycan müəllimlərinin bundan əvvəlki 2003-cü il oktyabrın 3-də çağırılan XII qurultayına da ulu öndər Heydər Əliyev təbrik məktubunu göndərmişdi. Məktubu Prezident İcra Aparatının Humanitar siyasət şöbəsinin müdiri Fatma Abdullazadə oxumuşdu. Bu təbrikdə də Prezident Azərbaycan müəllimlərinin XII qurultayının iştirakçılarını ürəkdən salamlayır, hər bir Azərbaycan müəlliminə, ölkənin bütün təhsil işçilərinə ən xoş arzularını yetirirdi. O günlərdə Azərbaycan xalqının böyük oğlu səhhəti ilə əlaqədar Vətəndən uzaqlarda müalicədə olsa da müəllimlərimizi unutmamış, qurultayımıza təbrik məktubu göndərmişdir. Sədrin aşağıdakı sözləri sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Alqışlardan sonra nümayəndələrdə böyük ruh yüksəkliyi yarandı. Sədr əlavə etdi: "Xalqımızın, müəllimlərimizin adından bu böyük diqqətə və qayğıya görə cənab Prezidentimizə öz minnətdarlığımızı bildirirəm. Qurultayın işinin daha səmərəli keçirilməsi üçün Azərbaycan müəllimlərinin XII qurultayı iştirakçılarına belə dərin məzmunlu məktub göndərdiyinə görə bir daha hamımız adından ona dərin təşəkkürümü, sonsuz hörmət və ehtiramımızı bildirirəm. Hamımız arzu edirik ki, o, tezliklə sağalıb Vətənə qayıtsın. Hamımız ona cansağlığı arzulayırıq"!

Qurultayın gedişi boyu ulu öndərin müdrik sözləri və tövsiyələri qurultaylarda səslənir, bütün natiqlərin və iştirakçıların fikir və duyğularını böyük gələcəyə yönəldirdi.

O bu təbrikində müəllim adını yenə iftixarla çəkir, onun əməyini yüksək qiymətləndirirdi:

"Müəllimlik şərəfli bir sənətdir. Azərbaycan müəllimləri ən yüksək adı layaqətlə daşıyırlar. Mən həmişə müəllimlərimizin əməyinə hörmətlə yanaşmışam. Bu gün də Azərbaycan müəllimlərinə cəmiyyətin inkişafı naminə göstərdikləri fədakarlığa görə öz adımdan, bütün xalqımız adından minnətdarlığımı bildirirəm. Biz hamımız Azərbaycan məktəbinə, Azərbaycan müəllimlərinə, Azərbaycan təhsil işçilərinə borcluyuq".

Təbrik məktubunda Prezident təhsilimizin dünəninə, bu gününə və sabahına diqqət və qayğı ilə yanaşırdı. Keçmiş yola nəzər salaraq, nailiyyətlərimizi qiymətləndirir və ölkədə təhsil islahatlarının zəruriliyinə bir daha diqqəti cəlb edirdi. Ulu öndər qurultayın işinə uğurlar diləyərək, öz səsini okeanın o tayından ucaldır və əbədilik qazanmış aşağıdakı sözlərini qurultayımızın tarixinə yazırdı:

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini bərpa etməsi, milli dövlətçilik prinsiplərinə və ümumbəşəri dəyərlərə cavab verən islahatların aparılmasını zəruri etmişdir. Ölkəmizdə dövlət proqramına uyğun olaraq, təhsil quruculuğu sahəsində əsaslı islahatlara başlanılmış, bu proses dönməz xarakter alaraq təhsil sisteminin bütün pillələrini əhatə etmiş, Azərbaycan təhsilinin dünya təhsil sisteminə inteqrasiyasının dərinləşməsini təmin etmişdir.

Təhsil millətin gələcəyi, müstəqil dövlətin təməlidir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi sizi əmin etmək istəyirəm ki, təhsil sahəsi, təhsil islahatları hər zaman mənim diqqət və qayğım altındadır. Hesab edirəm ki, dövlət ən çətin vaxtlarında belə təhsilə və təhsil işçilərinə, məktəbə və müəllimə kömək etməlidir. Bu, fəaliyyətimin bütün dövrlərində mənim prinsipial mövqeyim olmuşdur.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının "Təhsil əsri" elan etdiyi XXI əsrin inkişaf strategiyasının tələbləri Azərbaycan təhsilinin qarşısında da mühüm vəzifələr qoyur. Ümidvaram ki, yeni əsrdə keçirilən bu ilk qurultayınız ötən qurultaydan sonrakı müddət ərzində ölkəmizdə milli təhsilin inkişafı sahəsində qazanılmış nailiyyətləri layiqincə qiymətləndirəcək, bu sahədə mövcud olan problemləri aşkar edəcək və milli təhsilimizin tərəqqisi naminə qəbul edəcəyi qərarların yerinə yetirilməsinə ölkənin bütün intellektual potensialını səfərbər edəcəkdir.

Tarix böyük şəxsiyyətləri, dahiləri az-az yetişdirir. Azərbaycan xalqı xoşbəxt xalqlardandır ki, vətənimizin ağır günlərində Heydər Əliyev kimi müdrik rəhbəri bəxş etmişdir. Onun dühası bundan sonra da xalqımızın yoluna işıq saçacaqdır.

Ulu öndər Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın rəhbərlik etdiyi dövrdə təhsilimizin inkişafı naminə misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Ulu öndərin iştirak etdiyi müəllimlər qurultaylarından sonra Azərbaycan təhsilinin yeni mərhələsi başlanmış, təhsilə dövlətin qayğısı daha da gücləndirilmiş, müstəqil Azərbaycan müəllimlərinin sonrakı XIII-XIV qurultayları da uğurla keçirilmişdir.

Ulu öndərin təhsil quruculuğu siyasətini son 10 ildə inamla davam etdirən Prezident İlham Əliyev qazanılmış ənənələrin yaşadılması yolunda əhəmiyyətli işlər görmüşdür. Təhsilimiz, Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi siyasi kurs əsasında həyata keçirilən ardıcıl islahatlar ölkənin sürətli inkişafı yolu ilə reallaşmaqdadır.

Nəcəf Nəcəfov

"Azərbaycan məktəbi" jurnalının baş redaktoru, dosent, əməkdar müəllim, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi və Jurnalistlər Birliyinin üzvü, Azərbaycan müəllimlərinin IX, X, XI, XII, XIII, XIV, SSRİ müəllimlərinin III qurultayının iştirakçısı